

GEMOFILIYA KASSALLIGI HAQIDA.

Yo'ldasheva Zuxraxon

“Central Asian Medical University”

Davolash ishi yo'nalishi 2 – kurs talabasi

Dadaboyev Dilshodbek

“Central Asian Medical University”

Davolash ishi yo'nalishi 2 – kurs talabasi

Isojonov Yusufjon

“Central Asian Medical University”

Davolash ishi yo'nalishi 2 – kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13917393>

ANNOTATSIYA:Ushbu maqolada bugungi kunda ayrim insonlarda uchrab turadigan irsiy kasallik hisoblangan gemofiliya haqida ma'lumot berilgan.

KALIT SO'ZLAR:Jinsiy, autasoma, globulin, qon, avlod, X xromosoma.

Gemofiliya irsiy kasallikdir. Uning rivojlanishiga mas'ul bo'lgan genlar jinsiy X xromosomaga bog'liq. Shuning uchun, bu kasallik faqat ayoldan meros bo'lib, kasallik sifatida doimo erkaklarda kuzatiladi. Ayollar kasallik tashuvchisi hisoblanadi. Shunga qaramay, gemofiliya bilan qizlarning tug'ilish hollari ham qayd qilingan. Bunday hollarda bemor qizlarning ota-onasi ikkovlari ham kasal bo'lishadi, ya'ni bemorning otasi kasallangan, onasi esa kasallik tashuvchisi hisoblanadi.

Gemofiliyaning uch turi ajratiladi:

- **Gemofiliya A** — X xromosomasida retsessiv mutatsiya. Gemofiliya A da antigemofil globulin yetishmasligi (omil VIII) qayd qilinadi. Bu 80-85% hollarda yuzaga keladigan, gemofiliyaning eng keng tarqalgan turi. VIII omil darajasida 5-20% bo'lganda, shikastlanish va jarrohlik aralashuvlarida og'ir qon ketish kuzatiladi.
- **Gemofiliya B** — X-xromosomadagi retsessiv mutatsiya bo'lib, u Kristmas omili yetishmasligi (IX omil) bilan tavsiflanadi. Ushbu turdagi gemofiliyada ikkinchi darajali koagulyatsion plastinkaning shakllanishi buziladi.
- **Gemofiliya C** (autosomal-retsessiv yoki nasldan-naslga o'tishning to'liq bo'lmagan penetratsiyali dominant turi). Bunday patologiya ham erkak, ham ayollarda rivojlanishi mumkin. XI omil yetishmasligi qayd qilinadi. Patologiyaning mazkur shakli ashkenaz-yahudiylari orasida keng tarqalgan. Gemofiliyaning asosiy alomatlari — bu o'z-o'zidan yoki jarohat sodir bo'lganda, hatto eng kichik shikastlanishlarda bo'g'imlar, mushaklar va ichki organlardagi qon ketishlaridir. Kasallik bola hayoti birinchi yilning ikkinchi yarmida yoki ikkinchi yilning boshida o'zini namoyon qila boshlaydi. Kamdan-kam hollarda

ITALY

SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM

International scientific-online conference

ITALY

alomatlari tug'ilishdan keyin yoki darhol paydo bo'ladi. O'smirlar va kattalar orasida gemofiliya belgisi — jarohatlardan so'ng, ayniqsa bo'g'imlarga qon ketishidir. Shikastlangan bo'g'imlar hajmi kattalashib, shishib ketadi va juda og'riqli bo'ladi. Gemofiliyada takroriy gemartrozlar ikkilamchi bo'g'im shikastlanishlariga olib keladi. Xususan, kontraktatsiya va ankiroz rivojlanadi. Bemorda passiv harakat miqdori cheklangan bo'ladi, ankirozda esa umuman bo'g'imning to'liq harakatsizligi ro'y beradi. Odatda gemofiliyada faqat katta bo'g'imlar shikastlanadi, kichik bo'g'imlarga juda kamdan-kam hollarda shikast yetadi. Kasallikning rivojlanishi bilan birga patologik o'zgargan bo'g'imlar soni ham ortadi. Aynan shu, bir vaqtning o'zida bir nechta bo'g'imlarning shikastlanishi bemorning 15-20 yoshida nogironligiga olib keladi. Shuni ta'kidlash kerakki, kasallik nafaqat bo'g'imlarga, balki boshqa organlarga va anatomik tuzilmalarga ham ta'sir qiladi. Ehtimol, retroperitoneal, subfastsial va mushaklararo gematomalar (ko'karishlar) paydo bo'lishi mumkin. Gematomadagi qon hajmi 0,5 dan 3 litrgacha bo'lishi mumkin. Ba'zi hollarda gemofiliyada gematomalar nervlarni yoki qon tomirlarini ezib qo'yishi mumkin. Bunday holatda bemorda kuchli og'riq, ishemiya belgilari, shuningdek parez va falajlik rivojlanadi. Gemofiliyaning og'ir shakllarida bemorda oshqozon-ichak va buyrakda qon ketishi xavfi mavjuddir. Qon bilan qusish, qora, suyuq najas kuzatiladi. Buyrakda qon ketishi bilan esa siydik bilan qon ajralishi qayd qilinadi.

Gemofiliyani davolash. Yaqin vaqtgacha gemofiliya bilan og'riqan bemorlar ko'p hollarda balog'at yoshigacha yetib bormasdilar. Kerakli davolanish bo'lmasa, bemorlar doimiy nogironlik va erta o'limga duch kelishadi. Bugungi kunda kasallik bemorning tanasiga yetishmayotgan koagulyant omilni kiritish orqali nazorat qilinishi mumkin. Bunday davolanish yordamida ko'p qon ketishi va u bilan bog'liq oqibatlarini oldini olish mumkin. Gemofiliyada mushak ichiga, teri ichiga va teri ostiga inyeksiyalar taqiqlanadi. Barcha dorilar vena yoki og'iz orqali kiritilishi kerak. Har qanday operatsiyani bajarishda gemofiliya bilan og'riqan bemorlarga antigemofil preparatlar beriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Лолтарёв С.С., Курцина И.Т. Физиология пищеварения. Учебн. Пособие. М.: "Высшая школа". 1984. –С. 87-100.
2. Мак-Мюррей У. Обмен веществ у человека. М.: "Мир", 1980. –С. 35-43.
3. Матохина З.П. Основы физиологии питания, гигиены и санитарии. Учебник. Москва, 2002. –С. 198-233. 6. Salomatlik kutubxonasi. // Ilmiy jurnal.- Toshkent, 2015. - 23 b.